

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Objawy i przebieg choroby niebieskiego języka (BTV) z perspektywy urzędowego lekarza weterynarii

Choroba niebieskiego języka (Bluetongue) jest zakaźną chorobą przeżuwaczy, zarówno domowych, jak i dzikich (chorują na nią bydło, owce i kozy, ale także sarny, jelenie, łosie, afrykańskie antylopy, wielbłądy, słonie), wywoływaną przez wirusa z rodzaju Orbivirus (Reoviridae), przenoszonego przez krwio pijne muchówki Culicoides (kuczmany), które z rejonów afrykańskich szeroko rozprzestrzeniły się na świecie (z Afryki Południowej zawleczone do Europy, a z Zachodniej do Chin), typowo występujące na terenach podmokłych i w pobliżu zbiorników wodnych.

Choroba niebieskiego języka (początkowo znana jako „malaryczna gorączka kataralna”) została po raz pierwszy zaobserwowana pod koniec XVIII wieku u owiec, kóz, bydła i innych zwierząt domowych, a także u dzikich przeżuwaczy (np. jeleni, łosie i antylop) w Afryce. Jednym z pierwszych objawów było zasinienie języka. Pierwsze potwierdzone ognisko poza Afryką wystąpiło u owiec na Cyprze w 1924 roku. Śmiertelność choroby niebieskiego języka wynosi zwykle od 2% do 30%, choć w niektórych przypadkach może sięgać nawet 70%. Zwierzęta nie zarażają się bezpośrednio od siebie, a jedynie poprzez owady kłująco-ssące z rzędu muchówek, rodzaju kuczmany (*Culicoides*) oraz poprzez krew lub nasienie.

Ryzyko pojawiania się chorób odzwierzęcych może wzrastać ze względu na zwiększone przetrwanie czynników chorobotwórczych w środowisku, zmiany w szlakach migracji, zmiany dotyczące populacji nosicieli i wektorów chorób (muchy, kleszcze, komary) oraz zmiany w naturalnych ekosystemach. Zmiany klimatyczne mogą zmieniać wzorce sezonowe oraz liczebność szkodników i chorób. Podwyższone temperatury mogą również prowadzić do pojawienia się, bądź ponownego pojawienia się, patogenów i wektorów chorób, także zoonoz. Przykładem może być właśnie wirus choroby niebieskiego języka (pryszczycza rzekoma, Blue Tongue, BTV) w Europie Północnej – co pokazuje, że zmieniające się warunki klimatyczne ułatwiają rozprzestrzenianie się patogenów.

Czynnikami sprzyjającymi są wysoka mobilność ludzi, globalizacja handlu oraz przemieszczanie roślin i zwierząt. Są one współzależne i powinny być rozpatrywane łącznie ze zmianami klimatu. Obecnie znane są 24 serotypy wirusa i kilka atypowych wariantów. W klimacie umiarkowanym transmisja wirusa BT jest sezonowa i powiązana z ciepłymi i wilgotnymi miesiącami letnimi i jesiennymi. W związku ze zmianami klimatu i ociepleniem obserwuje się ekspansję muchówek w kierunku północno-wschodniej Europy.

Objawy kliniczne bydła

Możliwe, że bydło nie będzie wykazywać żadnych objawów choroby. Jeżeli jednak wystąpią, objawy kliniczne obejmują:

- gorączkę i osowiałość,
- zapalenie spojówek (zaczerwienione i łzawiące oczy),
- zaczerwienienie i obrzęk błony śluzowej jamy ustnej,
- ślinotok,
- owrzodzenie opuszki zębowej i niekiedy końca języka,
- nadmierne wydzielanie śliny i wydzielinę z nosa,
- obrzęk i/lub zaczerwienienie strzyków i sromu,
- łuszczenie się naskórka strzyków i tworzenie się strupów,
- kulawizny spowodowane zapaleniem koronki i tworzywa racic,
- możliwość długoterminowych strat produkcyjnych u ozdrowieńców, np. zmniejszona wydajność mleczna.

Na zakażenie wirusem wrażliwe są płody, szczególnie w fazie rozwoju ośrodkowego układu nerwowego. Stąd w wyniku zakażenia może dochodzić do:

- wodogłowia,
- deformacji płodu,
- rodzenia słabych cieląt.

U dorosłych krów objawy mogą być widoczne dopiero po 60–80 dniach od zakażenia.

Objawy kliniczne owiec

Objawy kliniczne u owiec to:

- gorączka i osowiałość,
- wydzielina z nosa,
- ślinienie się w wyniku obrzęku i/lub owrzodzeń w jamie ustnej,
- obrzęk szyi i/lub głowy, szczególnie wokół oczu i pyska,
- kulawizny, spowodowane zapaleniem koronki i tworzywa racic,
- trudności w oddychaniu,
- zasinienie i obrzęk języka,
- zapalenie spojówek,
- straty produkcyjne mogą się przedłużać i obejmować bezpłodność,
- u zakażonych samic ciężarnych może dochodzić do poronień lub rodzenia zdeformowanych jagniąt.

Choroba niebieskiego języka nie przenosi się na inne gatunki zwierząt gospodarskich i domowych oraz na ludzi, co oznacza, że mięso, mleko, skóry i wełna oraz inne produkty pochodzące od przeżuwaczy nie

stanowią zagrożenia dla ludzi i zwierząt. W przypadku zakażenia BTV możliwe jest podjęcie leczenia chorych zwierząt przez lekarza weterynarii na zlecenie hodowcy. Najczęściej stosowane produkty lecznicze weterynaryjne to preparaty przeciwzapalne, przeciwbólowe, antybiotykoterapia – w przypadku wtórnych powikłań na tle zakażeń bakteryjnych – oraz płynoterapia.

Ewentualne wskazania do eutanazji (szczególnie u owiec) w następujących przypadkach:

- zwierzę nie pobiera pokarmu dłużej niż 24–48 godzin,
- zwierzę nie może stać samodzielnie przez okres dłuższy niż 5 dni,
- zwierzę nie może w ogóle stać przez okres dłuższy niż 24 godziny,
- obrzęk lub infekcja wielu stawów,
- ciężka duszność,
- paraliż języka lub przełyku (woda i pasza są natychmiast zwracane),
- zakażenie odleżyn,
- zrzucanie puszek racicy.

Należy zachować czujność – nawet zwierzęta, które wydawały się być na drodze do wyzdrowienia, mogą mieć poważny nawrót choroby kilka tygodni po jej pierwszym wystąpieniu.

BT odnotowano już u bydła w Niemczech i Czechach. Do Polski wirus został zawleczony w 2006 roku z cielętami importowanymi z Rumunii. 19 listopada 2024 roku Państwowy Instytut Weterynarii w Puławach potwierdził pierwsze ognisko tej choroby na terenie kraju. Zlokalizowane w miejscowości Rajczyn, w gminie Wińsko (powiat wołowski) dotyczyło stada bydła mięsnego liczącego 31 sztuk. Obecnie prowadzony jest program monitorujący zagrożenie. Choroba niebieskiego języka (BT) jest chorobą podlegającą obowiązkowi zwalczania.

W celu ochrony zwierząt przed chorobą należy:

- wystrzegać się zakupu zwierząt pochodzących z niewiadomego źródła, bez świadectwa zdrowia,
- zapewnić okresowe wizyty lekarza weterynarii w gospodarstwie,
- zwalczać owady w pomieszczeniach inwentarskich, w których przebywają zwierzęta,
- w przypadku zauważenia objawów nasuwających podejrzenie choroby zakaźnej niezwłocznie zgłosić ten fakt powiatowemu lekarzowi weterynarii bezpośrednio lub za pośrednictwem lekarza weterynarii opiekującego się gospodarstwem albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Agnieszka Świątalska
lekarz weterynarii

Materiał dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 - Schemat II Pomocy Technicznej WPR 2023–2027 - Wsparcie operacji realizowanych w ramach KSOW+. Materiał opracowany w ramach operacji: „Forum Producentów Mleka”. Operacja realizowana przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu. Instytucja Zarządzająca Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał opracowany w ramach operacji: „Forum Producentów Mleka”. Cel operacji: wdrożenie nowoczesnych metod w hodowli bydła mlecznego, w tym zarządzanie stadem przy użyciu nowoczesnych programów komputerowych. Usprawnienie pracy w budynkach inwentarskich oraz dobór odpowiednio skomponowanych dawek pokarmowych przyczynią się do lepszego wykorzystania potencjału genetycznego krów mlecznych. Operacja wspierać będzie rolników w osiągnięciu wyższej zdrowotności stad, a co za tym idzie wzrośnie efektywność produkcji mleka.

Więcej o KSOW+: <https://podr.pl/ksow/>, <https://www.ksowplus.pl/>, <https://www.facebook.com/ksowplus>